

« zurück blättern vor »

BĘKART subst. m., ab 1490; auch *bakart*, *bąkart*, *bękart*. **1)** ‘uneheliches Kind’ – ‘niesłubne dziecko’: 1490 Erz 3, STP *Bakarth bastardus; bąster, bakarth spurius*. o 1500 OrtMac 27, STP *Gdyby czlowytek z ginyey strony byl a nan by szlyszczecz, ysz yesth wyljeganyecz albo bąkarth*. o 1528 Mymer 38, SPXVI o 1532 BartBydg 18, SPXVI o 1558 GliczKsiąż B4v, SPXVI *W miąftách też obyczay ten vrodził sŷe / iż Bękartowye rzemyeślá nŷe mogą robić*. o 1559 GroicPorz ff, SPXVI *A s tąd że też bękárći wedle Práwá Mieyfskiego máią krewne / ále po wrzécienie nie po mieczu*. o 1600 KlonWor 61, SPXVI *Pokrzywnic / ábo bękárći*. o 1641 K.Opal.Sat. 72 *Jeśli nie masz potomka, musisz jej bękartom Albo gachom, albo więc i komu gorszemu Dziedzictwo twe zostawić*. o (1691) 1907 Pot.Ogr.Fr.1 240 *Trzech synow z mężem miała jedna pani; czwartym / Z kim inszym zastąpiła, i już był bękartem*. o (†1902) 1950–1953 Dygas.Now.III 110, DOR *Wszakże to znajduch, bękart, a w dodatku nikt nie wie, kto jego ojcem, kto matką*. – STP, SPXVI, MAČZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **2)** ‘schlechtere Sorte, Abart; (übertr.) schwarzes Schaf; wilder Trieb’ – ‘gorszy gatunek; odmieniec, wyrodek; dziki pęd, odrost’: 1549 Cresc 377, SPXVI *A w każdym drzewie trzeba tego ftrzedz / aby niedopufzczał wyraftać na drzewie lub pod drzewem z korzenia latoroflam ktore zową wilki albo bękarty*. o 1560 KrowObr 195, SPXVI *Ale mowię náprzećwko tákowey wáfzey Mŷzy / iakąścíe wy fobie vprzędli foremnie / ludzie prości mniemáią / áby z iedwabiu á ono fŷtżerego bękartu*. o [LBel.] (†1573) 1595 Urzęd. 383, L *Pierwszy iedwab’, który robaczki okolo domków swoich wiaą, zowie się bękart, drugi przedni czerwiec*. – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW (przen.), LSP (przen.). **3)** ‘im Druckereiwesen: die letzte Zeile eines Absatzes, die alleine auf einer neuen Seite oder einer Kolumne erscheint („Hurenkind“)’ – ‘w drukarstwie: ostatni wiersz ustępu pojawiający się sam na nowej stronie lub w nowej szpalcie’: SW (druk.), LSP (druk.), DOR (poligr.). **4)** ‘unartiges Kind’ – ‘niegrzeczne dziecko’: [hapax] 1950 Rus.Wiatr 127, DOR *Nie mozesz to iść na górę, tylko mi tu pod oknem wrzeszczysz, że aż w uszach trzeszczy? Zatracone bękarty!* – nur DOR. ◊ **Var:** *bakart* subst. m., [einzQu.] 1490 Erz 3, STP – nur STP; *bąkart* subst. m., [hapax] 1500 OrtMac 27, STP – STP, SW (gw.); *bękart* subst. m., 1528 Murm 168, SPXVI o [LBel.] 1532 BartBydg 18, SPXVI – nur SPXVI; *bękart* subst. m., 1528 Mymer¹ 38, SPXVI – SPXVI, MAČZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. ◊ **Etym:** mhd. *banchart* subst. m., ‘uneheliches Kind’, LEX, nur für Inh. 1. ◊ **Konk:** *bastard* subst. m., bel. seit 1549, SPXVI, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 2; *baster* subst. m., bel. seit 1449, STP, zuerst geb. MAČZ, nur für Inh. 1. ◊ **Der:** *bękart*a subst. f., ‘uneheliche Tochter’, [hapax] (1532) 1899 ŁopacŚl

411, SPXVI, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *bęsz* subst. m., [hapax] (1534)
1973 Cervus 19, SPXVI, nur für Inh. 1; *bękartka* subst. f., ‘uneheliche
Tochter’, 1558 GliczKsiąż B5v, SPXVI, zuerst geb. TR, nur für Inh. 1;
bękarcię subst. n., 1563 OrzRozm H2v, SPXVI o vor 1861 SWIL *Urodziła mu
bękarcięta*. Zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *bękarcki* adj., 1606 Jurk.Pos. 282,
zuerst geb. DOR; *bękarci* adj., 1626–1639 TrepNekLib K.59, SP17, zuerst
geb. CN, nur für Inh. 1, 2; *bękarctwo* subst. n., 1626–1639 TrepNekLib
K.32r-32v, SP17, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *bęś* subst. m., ‘Diminutiv zu
bękart (pejorativ)’, (1663) 1922 J.B.Zim.Siel. 139, zuerst geb. CN, nur für
Inh. 1, 2; *bękarstwo* subst. n., 1763 ŁubHist 44, SP17, zuerst geb. L, nur für
Inh. 1; *bękarcięc* v. imp., ‘ausarten’, [hapax] 1857 Dz.Lit.Lw. 37, DOR o
[hapax] vor 1861 SWIL *Bękarcięje owo plemię*. Zuerst geb. L, nur für Inh. 2;
bękarcik subst. m., zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 2; *bąk* subst. m., (1886)
1949–1951 Sienk.Pot.I 201, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 4. ❖
Spätestens im 15.Jh. (Inhalt 1) entlehnt, im 16.Jh. bereits sehr häufig
(SPXVI hat 60 Belege) und seither als pejorative Bezeichnung für einen
unehelichen Sohn verwendet. Inhalt 2 ist eine Lehnübersetzung aus dem
Italienischen (vgl. ital. *bastardo* ‘wilder Trieb’). Inhalt 3 kann eine
Lehnübersetzung aus dem dt. *Hurenkind* (GRIMM) sein. Die Ableitung *bęś*
(mit dem hypokoristischen Suffix *-ś* – vgl. *Jaś* zu *Jan* – abgeleitet und
daher ursprünglich ironisch) wird auch als pejorative Bezeichnung für ‘Kind
überhaupt’ verwendet (vgl. poln. *dziecko* ‘Kind’, das ursprünglich ein
stilistisch negativ markierter Ausdruck für ‘unehelicher Sohn’ ist). So
scheint es möglich, daß auch poln. *bąk* ‘Kind’ (scherzhaft bis pejorativ)
ursprünglich ein hypokoristisches Derivat von *bękart* / *bąkart* (mit
Anlehnung an *bąk* ‘Hummel’) gewesen ist (BRÜCKNER 1974, 272).

« zurück blättern vor »